

“וְאֵל תְּבוֹז פִּי זְקֵנָה אִמָּךְ” (משלי כג, כב) – חיכוכים בין אבות ובין בנים בקרב עולי תימן הראשונים בשכונות ירושלים

דרור חוברת

החברה היהודית המסורתית מבססת את קיומה על ערכים ועל תכנים שעברו מדור לדור והנחילו לצעירים את דרכם בתחום הדתי על פי מנהג אבות. חברה זו דחתה שינויים בתחום הדתי. עצם הדבר שאבות אבותיו נהגו בדרך מסוימת אינו מבטיח שהדור הצעיר ינהג בדרך דומה. בעוד שהאבות דגלו בכך שכל ניסיון לשינוי חייב היה לעמוד במסגרת המסורתית, ביקש הדור הצעיר אישור לשינוי בהתנהגותו על בסיס אחר, הנוגד את הסטנדרטים המקובלים בחברה נתונה. בחברה המסורתית נשמעו טרוניות כלפי הדור הצעיר שאינו ממשיך את מנהג אבותיו. כתוצאה משינויים שחלו בין הדורות, הביאו הטענות כלפי הדור הצעיר למתיחות ולדרישה מדור האבות להסתגלות לשינויים.¹

דור העולים הראשונים המשיכו את מסורת תימן שהתבססה על תורה ועל עבודה. רובם ככולם דחו שינויים בתחום הרוחני, אך לא תמיד הלכו הבנים בדרך האבות, אלא היו מהם שנמשכו לתרבות החילונית. יתר על כן, היו אף שדגלו בשינויים בתחום הדתי. כבר בשנות השלושים של המאה התשע-עשרה הוקמה הסתדרות “בני שלום”, ששמה לה למטרה לבלום את המשיכה החילונית בקרב הנוער התימני בירושלים.² המציאות שאליה נחשף דור הבנים ורצונו להיות שותף באורחות חייו ושאיפותיו בהשתלבות החיים בארץ, גרם למתיחות בינם ובין דור העולים, ובינם ובין עסקני הקהילה וראשיה.

במאמר זה נתחקה אחר מידת ההמשכיות והדבקות במסורת דור העולים בקרב בני הדור השני והשלישי, מתוך תיאור מקרים בהשתלבותם של צעירי הצאן

1 י' כץ, “חברה מסורתית וחברה מודרנית”, מגמות י (תשך), עמ' 304–306.

2 ראו: א' עובדיה, נתיבות ציון וירושלים, תל אביב תשמ”ה, עמ' 123–141.

בבתי הכנסת שבשכונות הבאות: כפר השילוח, בתי התימנים בשכונת משכנות ישראל ושכונת נחלת צבי. המחקר מתבסס על מסמכים, על תעודות, על זיכרונות, וכן על תיאורים ועל ראינות של מפוני כפר השילוח. לשון התפילה וסדר התפילה הייחודיים של בני תימן הקשו עליהם את ההסתגלות לנוסחי התפילה שהיו נהוגים בבתי הכנסת של הקהילות השונות בירושלים בשלהי המאה התשע-עשרה. עולי תימן שאפו להקים בתי כנסת לפי המנהגים שהביאו עמם מתימן בכל שכונה שהקימו בה את בתיהם. ורצונם היה להנחיל סדרים אלו לבניהם.

בית הכנסת הגדול "אהל שלמה" ("חאזי") בכפר השילוח

בית הכנסת הגדול "אהל שלמה" הוקם על ידי שלמה בן הרב יוסף חאזי שהיה בין ראשי העדה התימנית בירושלים והתגורר בכפר השילוח.³ בית הכנסת הוקדש לזכרו בשנת תרצ"ג (1933), ושימש מקום מרכזי למפגשים, לאספות של התושבים ולקבלת החלטות.⁴ רב השכונה, הרב יוסף מִצְמוֹנִי,⁵ היה מעורר בשבתות בבית כנסת זה בדברי מוסר ובאגדה את התושבים המיואשים ממצבם האישי וממצב הכפר בכללותו, ונטע בלבותיהם את התקווה לימים טובים יותר.⁶ כדי להבין את המציאות ואת הקונפליקטים נציין מספר תקנות וסדרי בית הכנסת "אהל שלמה".

סדר התפלה >ע< פי נוסח תכלאל עץ חיים כמנהג כל קהלות הקדש תימן <כוננה> >עליון< א >מן<

3 י' טובי, הקהילה התימנית בירושלים (תרמ"א–תרפ"א), ירושלים תשנ"ד, עמ' 88. הקושאן הרשמי של הקרקע הפרטית שנרכשה בכפר השילוח נרשמה על שמו. ראו: הנ"ל, "זכרונות רבי יוסף מצ'מוני על העליות הראשונות מתימן לארץ ישראל", תימא ח (תשס"ד), עמ' 130; עובדיה (לעיל הערה 2), עמ' 237–238.

4 כגון מסמך שכותרתו: "תרמו בהמוניכם לעזרת יהודי תימן", ללא ציון תאריך. ראו: בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי, המחלקה לכתבי יד עבריים, קובץ דברים שונים (קד"ש), כ"י 1487°.B.

5 מִצְמוֹנִי, יוסף בן סעדיה (תרל"ב–הש"ח/1872–1948). נולד בחאפיד – מרכז תימן, לאביו שהיה ראש הקהילה היהודית. עלה ארצה בשלהי תרמ"א (1881); היה מראשי עולי תרמ"א בירושלים; שימש מוכתאר כפר השילוח, רב השכונה, שוחט ומלמד דרדקי. ראו עליו: מ' גברא, אנציקלופדיה לחכמי תימן, א, בני ברק תשס"ה, עמ' 354–353.

6 עובדיה (לעיל הערה 2), עמ' 121.

- א. החזונים הם הר' יוסף סעיד מצ'מוני <שמרהו> צ'ורו> ו<יחיהו> והר' יחיא אלמליח <שמרהו> צ'ורו> ו<יחיהו> אשר עליהם מוטל לנהל את הקהל בכל ענייני הנהגת ב'ית> הכנס>ת> הרוחניים לש>ם> <שמים> ואין רשות לשום אדם לערער עליהם או להזחיתם ממשרה זו כו>ל> <עיקר> כל זמן שהם מתנהגים עם הקהל כדין וכשורה בלי משו>א> פ>נים> <על> פי התקנות דלקמן, ואם יארע שהתנהג א' [=אחד] מהחזונים הנזכרים <עם א' [=אחד] או ב' [=שניים] מהקהל בענייני ב'ית> הכנס>ת> שלא כהוגן, מתבקש האיש ההוא שלא להפריע הקהל בזמן התפלה והלימוד ורק אחר התפלה יגישו טענותיהם לפני בעל ב'ית> הכנס>ת> והוא יתווך ביניהם וכל אחד על מקומו יבוא בשלום;
- ב. סדר התפלה בחול: כל הרגילים מהקהל לעבור לפני התיבה יתפלל כל אחד <על> ס'דר> ישיבתם וכן בשבת קודש וחול>ל> המועד> של פסח, ומי שרגיל להתפלל ואינו עובר לפני התיבה בימי חול אין לו זכות עוד להתפלל כשיגיע תורו בשבת עד שיקבל עליו לעבור לפני התיבה גם בחול;
- ג. קניית חמישי ושביעי ומפטיר כפי הסכמת הקהל וראשון וששי דפ>רשת> בראשית וראשון דנח [=פרשת נח] המנהג למכור (אם אין כהן) ואם באו אורחים להתפלל בב'ית> הכנס>ת> יוכלו לעבור לפני התיבה להתפלל כפי מנהגם ואין להתרעם עליהם, חוץ מר>אש> ה>שנה> וכפור שאין לשנות ובשבת ויו>ם> ט'וב> אם ירצו האורחים לקנות עלייה לס'פר> ת'ורה> מראשון ואילך נותנים להם;
- ד. מי שיש לו יאר צייט בחול יתפלל בו ביום ויש לו הזכות לעלות למפטיר בשבת הקודמת ליום היאר צייט במחיר ידוע: ואם יארע יאר צייט לשנים מהקהל בשבת א' [=אחת] אחד מהם יתפלל תפלת השבת ויעלה שביעי לס'פר> ת'ורה> והשני יפטיר ויתפלל מוסף: ואם יארע לא>חד> יאר צייט ביום שבת ולאחד בחול בשבוע השני, יפטיר מי שיאר צייט שלו בחול והתפלה ושביעי להשני;
- ה. אין רשות לשום אדם לשנות מכל הנזכר>ל> <עיל> הן בענייני מינוי חזנים הנזכרים> <עיל> הן בענייני מינוי הגבאי והשמש הנזכרים> <עיל> הן

בענייני הנהגת <בית> הכנסת <בין בחיי ובין לאחר א-ורוך> <מים> וש <נים> וכל המשנה מכל הנז <כר> ל <עיל> ידו על התחתונה.⁷

אהרן מליח,⁸ שמש בית הכנסת, מציין סדרים נוספים שהונהגו בבית הכנסת אהל שלמה, על אף שאינם מופיעים בנוסח התקנות:
 א. העלייה לקריאה בספר התורה נעשתה בסדר קבוע על פי קביעת "שמש" ("צאקל") בית הכנסת.
 ב. במהלך השנה זכו כלל המתפללים הבוגרים לעלות לתורה ולקרוא בה.⁹

בכ"ה בשבט תרצ"ה (29.1.1935) נשלח מכתב מאת הרב יוסף מצ'מוני אל הרב אברהם חיים אלנדאף,¹⁰ ומהנאמר בו אנו למדים על ניסיון של כמה מהמתפללים לקבל זכויות כשליחי ציבור וקוראים בתורה על אף שלא היו ראויים לכך על פי ההלכה והנהגות בית הכנסת.

קבלתי כ <כתב> י <ד> ק <דשו> אתמול בערב ותמהתי על כ <בוד> ת <ו> ר <תו> איך נסתפק בדין זה המפורש בתלמוד ורמב"ם ומרן וש <אר> פו <סקים> ז <כרם> ל <ברכה> אשר כולם בדעה א <חת> מסכימים **שהמחלל שבת בפרהסיא** ה <רי> ז <ה> כגוי לכל דבר והרי הוא כופר בה <שם> ב <רוך> ה <וא> ובתו <רה> ה <קדושה> [...] כ <ל> ש <כן> קריאת ס <פר> ת <ורה> שחיובה על כל ישראל ורק הקורא הוא שלוחם להוציאם י <די> ח <ובת> קריאה בקריאתו והוא כבר כופר בה... אין זה מכבד אלא מנאץ [...] **ובפרט אם הוא מעשן בפני רבים ואינו בוש** ל <ולי> ע <למא> אסור לצרפו לכל דבר שבקדושה [...] ¹¹.

7 תודתי נתונה לפרופ' יוסף יובל טובי שהעמיד לרשותי את המסמך "תקנות בית הכנסת אהל שלמה".

8 מליח, אהרן בן אברהם (תרמ"ד-1884/?). עלה ארצה מכפר רחאבה; מוכתאר כפר השילוח בהתנדבות; עסק לפרנסתו בעבודות בניין.

9 מתוך תיעוד אישי שהותיר אחריו אהרן מליח ז"ל, מוכתאר כפר השילוח. ארכיון העיר, מיכל 397, קלסר - מפקד הראשונים (1966), שאלונים ביוגרפיים.

10 אלנדאף, אברהם בן חיים (תרכ"ו-1866/ש-1940). חכם ומגדולי הפעילים, צנעא-ירושלים, מאות יט-כ. ראו עליו: גברא (לעיל הערה 5), עמ' 380-381; 'רצהבי, בואי תימן, תל אביב תשכ"ז, עמ' 330-338.

11 תודתי נתונה לפרופ' יוסף יובל טובי שהעמיד לרשותי מסמך זה.

מנוסח המסמך נראה שהיו מספר מתפללים מבני הדור השני והשלישי שמפאת אי שמירת השבת מנעו מהם לשמש שליחי ציבור וקוראים בתורה. יש להניח שאף מנעו מהם גם קניית עלייה ומפטיר. הללו ערערו על קביעתו של הרב יוסף מצ'מוני ששימש רב השכונה וחזן בית הכנסת, ובשל הלחץ והטרוניות כלפיו נאלץ לפנות אל הרב אברהם חיים אלנדאף כדי לקבל ממנו פסק חתום על פי ההלכה להחלטתו ולהתנהלותו בלא משוא פנים. יש סבירות להניח שאליהם הצטרפו גם כאלה שהקפידו על קיום מצוות, אך בשל הזמן המוקדם של תפילת שחרית הם לא יכלו לשמש שליחי ציבור בשבת היות שאינם נמנים על המתפללים הקבועים מדי יום בבית הכנסת. מטבע הדברים הורים לבני הדור השני והשלישי רצו לראות את בניהם לצדם בבית הכנסת אף אם סטו מן הדרך, אך בשל החלטתו השרירותית של הרב יוסף מצ'מוני ותשובת הרב אברהם חיים אלנדאף לא הביא הדבר להרגעת המתיחות עם הנהגת בית הכנסת, בעיקר כאשר למתפלל היה יארצייט בשבת ונמנעה ממנו הזכות לשמש שליח ציבור ולעלות לתורה. עם זאת, קברניטי בית הכנסת היו כפופים לתקנון המחייב אותם לדבוק בקיים ללא יכולת תמרון ושינוי. הרב יוסף מצ'מוני שעודד את כלל המתיישרים בשעות הקשות להישאר בכפר השילוח לא השכיל למצוא את הנוסחה שתדאג לקרב את הצעירים לבית הכנסת. יש לציין שהמרחק הגאוגרפי והמנטלי בין כפר השילוח לשכונות המעורבות בירושלים הקשה על הרב לקבל את הצעירים הללו, כפי שציין בזיכרונותיו: "המנהגים בבתי עזרת נדחים לא נשתנו ממנהגי תימן הן בתפלה, הן בימי שמחה [...]"¹². הדבר הוביל בסופו של דבר לפרישה זמנית של חלק מהמתפללים ולהקמת מניין מתפללים בבית משפחת מיימוני.¹³

מניין צעירים בבית הכנסת בשכונת משכנות ישראל

במהלך שנות הארבעים של המאה העשרים נפתח בתלמוד תורה "מזרחי", הסמוך לשכונת משכנות ישראל, מניין צעירים לזמן קצר. דבר זה התאפשר דווקא בימי החופשה כאשר שבתו הלימודים בתלמוד התורה ובאישור ועד עדת התימנים. בסיום החופשה פנו נציגים מהמתפללים באותו המניין אל ועד עדת התימנים להקצות חדר קבוע שישמש להם כבית כנסת. מנוסח הבקשה של הדור הצעיר אנו למדים מספר פרטים:

12 עובדיה (לעיל הערה 2), עמ' 240.

13 מריאיון שערכתי עם מר משה יהוד ז"ל.

א. ציבור המבוגרים בבתי הכנסיות הזניח את הדור הצעיר לבלתי תת להם לעלות לתפילה בציבור וקריאה בתורה, ומשום כך הדור הצעיר מרגיש מקופח; ב. יחס זה גרם לחלק מהצעירים לחפש מניינים אחרים או להסתובב ברחובות ללא תפילה במניין.

נציגי המתפללים פנו אל ועד עדת התימנים בבקשה להקצות להם חדר בתלמוד התורה "אהל לוי" בשכונת "משכנות" שישמש להם בית כנסת בשבתות ובימים טובים, כשהמקום אינו מאוכלס בלומדים. הם הביעו את רצונם לקיים את המניין לצד המניינים הוותיקים בלא שירגישו "נחשלים ומרושלים". ועד עדת התימנים אפשר להם לקיים זמנית את המניין באחד החדרים בתלמוד תורה מזרחי, בדומה למניין שהתקיים בשכונת נחלת אחים.¹⁴

תלמוד התורה "אהל לוי" שכן בסמיכות לבית הכנסת "הגורל", וראשי בית הכנסת ראו נכוחה את פתיחת המניין של הצעירים בשכונת נחלת אחים. מניין זה לא התחיל את התפילה כנהוג, בסביבות השעה שש בבוקר, אלא מאוחר יותר. הם היו ערים לכך שמניין זה מושך אליו צעירים וייתכן שאף מתפללים מדור הביניים מכלל השכונות בירושלים. הם היו עדים להיתר ה"זמני" שניתן למניין הצעירים בתלמוד התורה מזרחי, והסיקו מכך שבעתיד הקרוב מאוד ייפתח מניין צעירים "קבוע" נוסף בסמיכות אליהם. הם שיגרו מכתב אל ועד עדת התימנים ואל חברי הוועד הכללי בבקשה למנוע את פתיחת מניין הצעירים באחד החדרים של תלמוד התורה "אהל לוי". מנהלי בית הכנסת "הגורל" נימקו את התנגדותם להקמת מניין הצעירים בשכונתם כך:

א. החדרים המדוברים הוקצו לשם תלמוד תורה ולא לבית כנסת;
 ב. בתי הכנסת ריקים ממתפללים בכל יום. ישנם מניינים שהתפילה בהם מתעכבת, עד שיגיע מתפלל עשירי להשלמת מניין;
 ג. ציבור מתפללים לא קטן עבר לבתי הכנסת בשכונת "נחלת אחים" ושאר בתי כנסיות בשכונות השונות, וכך פגע בשגרת התפילה בבית הכנסת "הגורל".

יוצא אפוא שבית כנסת נוסף שייפתח בסמיכות לבית הכנסת "הגורל" יביא למצב שלא יתקיימו תפילות בבתי הכנסת הוותיקים ועלול הדבר לגרום למתיחות ולסכסוכים מיותרים. כדי להביע את רצינותם ואת דאגתם לצורכי הדור הצעיר,

14 ארכיון ועד העדה הכללי לעדת התימנים בירושלים, תיק ת"ת "תורה אור".

הציעו מנהלי בית הכנסת "הגורל" מקום חלופי המרוחק מהם, ובו יוכלו לקיים את מניין הצעירים מבלי לפגוע כלל במניינים הוותיקים.¹⁵ בתגובה זו של המתפללים הוותיקים ראו הצעירים פתיחות מסוימת לצד סגירות לצרכים של הדור הצעיר. מצד אחד הם לא שללו הקמת מניין נוסף, שללא ספק עלול לפגוע בשגרת התנהלות בית כנסת "הגורל", ומצד שני אין הדור הוותיק מנסה לבדוק דרכים כדי לקרב את הדור הצעיר חזרה לבית הכנסת. נראה שהדור הוותיק העדיף להתעלם מעצם קיום מסגרת תפילה ברוח מנהג תימן על פני רפורמות בזמני התפילה ושילוב הצעירים בהנהלה ובהחלטות בבית הכנסת.

מניין "חוג צעירי תימן" בשכונת נחלת צבי

יהודי תימן זריזים לתפילה. בימות החול מקדימים להתפלל מאחר עלות השחר ובשבת קודש משתדלים להתפלל עם הנץ. צעירי הקהילה התקשו מאוד לקום להתפלל עם ההורים בשעות מוקדמות אלו, וגם חשו התעלמות טוטאלית מצד הזקנים כלפיהם. הם לא שותפו כלל בניהול ובהחלטות בבית הכנסת, וזכו לחוסר התייחסות בעצם אי שיתופם כשליחי ציבור. עם זאת הוטלו עליהם עבודות ניקיון ושיפוצים בבית הכנסת על פי כישוריהם. תסכול הצעירים מהמצב הוביל אותם להתפלל בשכונת מאה שערים הסמוכה במניינים מאוחרים של קהילות האשכנזים ובבית הכנסת הספרדי "מוסיוף".¹⁶ להורים היה קשה להשלים עם כך שדור ההמשך מתפלל בבתי כנסת אחרים. לשם השוואה, ב"בית הכנסת הגדולה" הסתיימה התפילה בשבתות ובימים טובים בסביבות השעה 7:00 בבוקר, ואילו דור ההמשך יצא לתפילה בסביבות השעה 8:00 וכך גרם חוסר התיאום למתיחויות ולשבירת סדרי השבת בבית.¹⁷

מצד אחד חשו הצעירים תסכול כשבשבתות ובחגים הם לא יכלו להתפלל עם הזקנים. ומצד שני הם התקשו להתפלל בבתי הכנסת של קהילות האשכנזים והספרדים בשל המנהגים השונים בייחוד בימים נוראים ובחגים. לנוכח המצב התעוררו מספר צעירים ויזמו רעיון שעד כה לא העזו איש להעלותו – להקים מניין

15 שם, מכתב מיום ל' בתשרי תרצ"ח.

16 אחד מבתי הכנסת המפורסמים בירושלים והראשון שנבנה בשכונת הבוכרים. נוסד בשנת תרנ"ד/1894 על ידי מנהיג קהילת הבוכרים הרב שלמה מוסיוף ואשתו אסתר. משמש כשטיבלאך ומתקיימים בו מניינים לאורך כל היום ובית מדרש.

17 ראו בהרחבה: "קאפח, הליכות תימן, ירושלים תשכ"א, עמ' 5–9.

צעירים.¹⁸ בעקבות כך התקיים כנס גדול לפני חג הפורים בשנת תשי"ז (1957), וצעירים רבים מבני השכונה השתתפו בו ונקבעו הכללים האלה:

א. כל מתפלל יתפלל כפי הרגלו "שאמי" או "בלדי", אך מנהג בית הכנסת על פי הרוב – "בלדי";

ב. התפילות והמברכים לפי תור;

ג. מוסף ומפטיר – מכירה;

ד. בימים נוראים ובחגים תתקיים התפילה בנוסח "בלדי";

ה. היות שהתפילה מתחילה בשעה 8:00 לכן מותרים על קריאת ה"תרגום";¹⁹

ו. תפילת מוסף – ללא לחש וחזרה;

ז. ארגון אירועים חברתיים לעתים תכופות.

רוב הזקנים לא ראו זאת בעין יפה. הם היו "עוקצים" את הצעירים בשאלה: "לא יאה לכם להתפלל עמנו?" לעומתם, היו שקיבלו את הרעיון באהבה ולא נמנעו להגיש סיוע למניין הצעירים. הרב יחיא עמר, בהיותו הממונה בבית הכנסת תפארת צבי ("אלכניס אלכבירה"), במרכזה של השכונה, עודד את הצעירים והתיר להם להתפלל באולם התפילה המרכזי בסיום תפילת הזקנים. אחרים נתנו כתף בכך שהיו מגיעים להתפלל עמם מפאת הקושי שלהם עצמם לקום מוקדם; היו שדאגו לספק להם סידורים, ספרים וטליתות לפי צורך; והיו שהדריכו אותם בקריאה בתורה ובהכנת ספרי התורה לקריאה. כיבוד שנשאר מאירועים שהתקיימו במניין המוקדם של המבוגרים הועבר למניין הצעירים, והתפילות התנהלו ברוח טובה ובסדר מופתי. בשעה 8:00 בבוקר הגיעו הצעירים לחצר בית הכנסת והחלו בזמירות (פסוקי דזמרה). בשעה 8:30 בקירוב, עם סיום התפילה ולימוד של הזקנים, נכנסו להמשך התפילה בבית הכנסת. במשך הזמן התברר שהמניין היה חיוני מאוד מכיוון שגם צעירים שהתרחקו מקיום מצוות ותפילות חזרו בתשובה והופיעו בשבתות ובימים נוראים. כאשר נוסד המניין הוא מנה כ-15 צעירים, ובמשך הזמן גדל והגיע ל-40 ויותר.²⁰ בעקבות כך, הוקצתה להם עזרת הנשים בבית הכנסת "תפארת צבי", וחלק מההכנסות הועברו להנהלה להוצאות חשמל ומים. יתרת הסכום – לארגון מסיבות ואירועים חברתיים.²¹

18 היוזמים היו שלושה: ציון גרמי-גרמה; אריה שריאן-שריון; שלמה חן-חבשוש.

19 תרגום אונקלוס לתורה.

20 למניין 'חוג צעירי תימן' נהרו אף צעירים משכונות מרוחקות. ארכיון הרב יצחק סיאני.

21 מריאיון שערכתי עם מר שלמה חן-חבשוש.

סיכום

החברה המסורתית בקרב עולי תימן ינקה את התנהלותה מכוח מנהג אבות שעבר מדור לדור. בני הדור הצעיר היוו חוליה בלתי נפרדת בדקקות במנהגי הקהילה וברציפותם. חברה מסורתית זו לא דגלה בשינויים כלל. למעשה, חברה קיבלו את הזיקה למסורת בעל-כורחם, מעצם גידולם והתחנכותם בחברה נתונה זו. הדברים נכונים לגבי דור עולי תימן שתוקפה של המסורת נבע מן המגע היום-יומי בין חברה.

הדור הצעיר ביקש אישור לשינוי בהתנהגותו על בסיס אחר הנוגד את הסטנדרטים המקובלים בחברה נתונה. מניינים הוקמו על ידי צעירי העדה בשכונות השונות במהלך שנות הארבעים של המאה העשרים. הרקע להקמתם נבע מהזנחת הדור הצעיר בתחומים שונים ואי מציאת מקומם בבתי הכנסת הללו. עם זאת, מסורת אבות שהורשה בהם מינקותם הקשתה עליהם את ההסתגלות לנוסחי התפילה בקרב העדות השונות, והיותה זרז לביצוע רפורמות בסדרי התפילה שיתאימו לצורכי צעירי הבנים.

מבין מנהיגי בתי הכנסת היו כאלה שלא ראו בעין יפה פתיחת מניינים אלו. הם ניסו למונעם מחשש להתמעטות מתפללים בבתי הכנסת הוותיקים, דבר שהוביל למתיחות. לעומתם, היו מנהיגי בית כנסת שראו למרחוק את התועלת שבדבר – אי נטישת מנהגי אבות, ועשו ככל יכולתם לספק את התשתית החומרית להקמת מניין צעירים, וכך לקרבם לשמירה על מסורת אבות. הדבר הוכיח את עצמו ולמניין הצעירים הגיעו גם כאלו שרחקו מבתי כנסת. הצעירים שארגנו מפגשים חברתיים סביב בית הכנסת הביאו להשבת נידחים לחיק המסורת.

שונה היה הדבר בכפר השילוח. הסגירות החברתית והתרבותית במקום מנעה שילוב צעירים שלא שמרו שבת כהלכתה. אי מציאת פשרה נאותה בנידון הובילה לפרישה זמנית של חלק מהמתפללים ולהקמת בית כנסת באחד מבתי המתיישבים במקום.

